

İLKOKULLARDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL SAĞLIK ALGILARININ İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF ORGANIZATIONAL HEALTH PERCEPTIONS OF TEACHERS WORKING IN PRIMARY SCHOOLS

Mehmet KORKMAZ

Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi Bölümü

*Prof. Dr., Gazi University, Gazi Education Faculty Education Management Department
korkmaz@gazi.edu.tr,*

ORCID ID: orcid.org/0000-0001-7600-5121

Mehmet Ali YARIM

Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Yönetimi Bölümü

*Doctoral Student., Gazi University, Gazi Education Faculty Education Management Department
karazeybekli@hotmail.com.tr,*

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-8168-8526

Atf/©: Korkmaz, M. ve Yarım, M. Ali. (2019). İlkokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Örgütsel Sağlık Algılarının İncelenmesi, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Yıl 12, Sayı 2, ss.273-290

Citation/©: Korkmaz, M. ve Yarım, M. Ali. (2019). Investigation Of Organizational Health Perceptions of Teachers Working In Primary Schools, *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, Year 12, Issue 2, pp.273-290

Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi- Erzincan University Journal of Social Sciences Institute

SBDER-31, Aralık-December 2019 Erzincan

E-ISSN-2148-9289

Makale Türü-Article Types : Araştırma Makalesi-Research Article

Geliş Tarihi-Received Date : 01.10.2019

Kabul Tarihi-Accepted Date : 12.11.2019

Sayfa-Pages : 273-290

<http://dergipark.gov.tr/erzisosbil>

This article was checked by *iThenticate*

İLKOKULLARDA GÖREV YAPAN ÖĞRETMENLERİN ÖRGÜTSEL SAĞLIK ALGILARININ İNCELENMESİ

Investigation of Organizational Health Perceptions of Teachers Working in Primary Schools

Mehmet KORKMAZ

Mehmet Ali YARIM

Öz:

Bu çalışmada öğretmenlerin algılarına dayalı olarak Erzurum'daki ilkokulların örgütsel sağlığı incelenmiştir. Bir başka ifadeyle Erzurum'daki ilkokulların örgüt sağlığına etki eden faktörler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Tarama modelinde yapılan bu çalışmanın evrenini, 2017–2018 eğitim öğretim yılında Erzurum'un merkez ilçelerindeki (Palandöken, Yakutiye, Aziziye) ilkokullarda görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde, basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 15 ilkokuldan 302 öğretmen yer almaktadır. Çalışmada Hoy (1991) tarafından geliştirilen örgütsel sağlık ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada okulların örgüt sağlığına müdürün etkisinin, öğretmen bağlılığının, okullardaki kaynak ve materyal zenginliğinin ve akademik önemin olumlu yönde etkisi olduğu, çevre etkisinin herhangi bir katkısının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca medeni durum, mesleki kıdem ve okul türü değişkenleri açısından öğretmenlerin örgütsel sağlık algılarının farklılaştığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre okulların örgüt sağlığına etki eden faktörlerden müdür etkisi arttıkça, okullarda öğretmen etkisi, kaynak desteği ve akademik önem de artmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Okul sağlığı, Örgütsel sağlık, Örgüt sağlığı

Abstract :

In this study, organizational health of primary schools in Erzurum was investigated based on teachers' perceptions. In other words, the factors affecting the organizational health of primary schools in Erzurum were tried to be revealed. The universe of this study, which was carried out in the survey model, consists of teachers working in primary schools in central districts of Erzurum (Palandöken, Yakutiye, Aziziye) in 2017-2018 academic year. The sample of the study consisted of 302 teachers from 15 primary schools selected by simple random sampling method. Organizational health scale developed by Hoy (1991) was used in the study. In the study, it was concluded that the effect of the principal on the organizational health of the schools, teacher commitment, resource and material richness and academic importance had a positive effect on the schools, and no environmental effect had any contribution. In addition, it was concluded that teachers' organizational health perceptions differ in terms of marital status, professional seniority and school type variables. According to the results of the research, as the effect of principals on the organizational health of schools increases, teacher effect, resource support and academic importance increase in schools

Keywords: School health, Organizational health, Organizational health

1.GİRİŞ

Örgüt sağlığı kavramı örgütsel davranış alanında ortaya çıkmış bir kavramdır. Taylor'un temellerini attığı klasik örgüt kuramları günümüz örgütlerini tanımlamada artık çok yetersiz kalmaktadır. Bunun nedeni bu kuramların örgütlerin formal yanına vurgu yapıp informal yanını ihmal etmelerindedir. Örgütsel yaşamda informal unsurların keşfedilmesi örgüt sağlığı ve örgüt iklimi gibi kavramaların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Okulların başarısında anahtar rol oynayan örgüt iklimi ve örgütsel iyi oluş (sağlık) kavramlarının önemi üzerine yıllardır çalışmalar yapılmaktadır. Örgütsel sağlık kavramının eğitim alanında teorik olarak altyapısını ortaya koyan Hoy ve arkadaşları yaptıkları çalışmada okulun etkililiği ve öğrenci başarısı üzerinde örgütsel sağlık kavramının örgüt ikliminden daha çok yordayıcı olduğu sonucuna varmışlardır(Hoy v.d., 1991). Bu bağlamda örgütsel sağlık metaforu örgüt ve eğitim yaşamında giderek önem kazanmaktadır. Örgütsel sağlık kavramının bu öneminin henüz yönetici ve araştırmacılar tarafından yeterince kabul edilmediği görülmektedir ki literatüre bakıldığında, örgüt kültürü, örgütsel stres, örgütsel bağlılık, iş ahlakı ve iş tatmini gibi kavramlar üzerinde durulmuş ancak örgüt sağlığı kavramına gereken önem verilmemiştir. Bu durum ise örgüt sağlığı kavramının tanınan ve gereken önemin verildiği bir kavram olmasını engellemiştir. İlk kez Matthew Miles (1969) tarafından ortaya atılan örgüt sağlığı kavramı günümüzde işveren memnuniyeti, işgören refahı, çevresel değişim ve örgütsel etkinlik kavramlarını bünyesinde barındırması nedeniyle rekabete dayalı örgütsel yaşam dünyasında büyük önem taşımaktadır. Örgüt sağlığının ölçülmesi ile örgütün güçlü ve zayıf yönleri, sahip olduğu fırsat ve tehditler ortaya çıkarılır. Bu sayede güçlü yönler daha çok kaynak sağlamaya, zayıf yönler ise geliştirilip güçlendirilmeye çalışılır (Cicchelli, 1975). Örgütsel sağlık kavramı uzun yıllardır işletme alanında çalışılan bir kavramdır. Hızlı bir tüketim çarkı haline gelen günümüz dünyasında örgütlerin varlık sebeplerine ve amaçlarına sadık kalıp yaşamlarına devam etmeleri aynı zamanda çevresel değişim ve gelişime ayak uydurmaları sağlıklarına etki eden unsurları keşfedip bunları kendi menfaatleri doğrultusunda yönetmeleri ile mümkündür.

Geçmiş dönemlerde sağlık kavramı bir organizmadaki hastalığı, rahatsızlığı, acıyı, yanlışlığı ifade etmekte; eğer tedavi edilmezse ciddi hastalıklar, organ kayıplar ve hatta ölüm gibi çaresi olmayan değişimlere yol açabilecek süreç olarak kullanılmaktaydı. Günümüzde kullanılan pozitif sağlık kavramı, ruhsal sağlık literatüründe çok fazla yer almaktadır. Psikoterapi alanında ve bireyin kendini gerçekleştirmeyle ilgili insan ilişkileri eğitiminde de bu konu son derece önemlidir (Macintosh, MacLean ve Burns, 2007). Örgütsel sağlık açısından iyi okullar, iç ve dış çevrelerinden gelen belirsizlik durumuna kendilerini adapte etme konusunda başarılı olan okullardır(Hoy ve tarter, 1997; Miles, 1969; Akt, Korkmaz, 2011). Örgüt sağlığı kavramı, konuya ilgi duyanların kendi disiplinleri ve bakış açılarına göre ele alınmıştır. Örneğin; sağlıkçılar fiziksel ve zihinsel sağlığın işyerindeki verimliliğe etkisi açısından konuyu değerlendirmişlerdir (Aytaç, 2001).

Okulun örgütsel sağlığı okul içindeki sosyal etkileşimi yansıtır. Zira bir okuldaki müdür-öğretmen, öğretmen-öğretmen ve diğer çalışanlar arasında gerçekleşen karşılıklı etkileşimlerin özünde; sınıf ve okul için kaynak bulma, araç-gereç temini, öğrenci başarısı, müdürün okulu geliştirmek için gösterdiği çabalar ve okulun dış çevresine uyumu vardır. Bu çabalar sosyal bir etkileşimin ürünüdür (Korkmaz, 2011). Örgüt sağlığı başarılı bir şekilde çevresiyle uyum sağlayabilme, üyeleri arasında birliktelik sağlayabilme ve hedeflere ulaşabilme yeteneğidir (Licata ve Harper, 2001). Örgüt sağlığı kavramı ilk kez 1950'li yıllarda Argyris tarafından kullanılmış olsa da kavramı sistemli olarak ilk kez inceleyenlerden biri

Miles'tir ve bu kavram, Parsons, Miles ve Etzioni'nin görüşlerinin bir karışımıdır (Tutar, 2010; Aytaç, 2003). Örgüt sağlığı kavramı örgüt kültürü, örgütsel stres, örgütsel bağlılık, iş ahlakı ve iş tatmini gibi kavramları kapsamakta ve daha bütünsel bakış açısı sağlamaktadır (Polatçı ve Ardıç, 2007).

Parsons, Bales ve Shils (1953) ve daha sonra Hoy (1990) okul sağlığını, örgütün başarılı bir şekilde kendisini çevresine adapte edebilme, üyeleri arasında birliktelik sağlayabilme ve hedeflere ulaşabilme yeteneği olarak tanımlamaktadırlar. Bir örgüt içerisinde sağlıklı bir sistem kurmak için öncelikle sağlıklı çalışanlara ihtiyaç duyulduğu bir gerçektir. McKinsey, örgütsel sağlığı çalışanların örgütün vizyonunun ne olduğunu bildiği ve bu doğrultuda yapılan planlamalara katıldığı, bu planların uygulamaya konulmasında gerekli araç, kapasite ve motivasyona sahip olduğu, çevresel değişime ayak uydurduğu ve örgütte inovasyonun teşvik edildiği bir iklimin yaratılarak uzun dönemde örgütsel performansın sürdürülebilmesi yeteneği olarak açıklamaktadır (Arellano, 2015; Akt, Boyacı ve Öz, 2017).

Meng, Zhang ve Huang (2014)'e göre örgütsel sağlık, Bir örgütün fiziksel ve psikolojik özellikleri olarak kavramlaştırılan sabit özellikler, çalışanların bilerek takındıkları davranış kalıpları, çevresel değişimlerle etkili bir şekilde ve tümüyle baş edebilme yeteneği kazandırabilecek fonksiyonel uygunluk, çalışanların refahını ve etkililiğini arttırmak için içerden ve dışarıdan gelen değişim ihtiyaçları arasındaki dengeyi sağlamak ve sürdürmektir.

Örgütler zamana, mevcut pazar şartlarına ve değişime göre tatmin edici bir iş ortamını oluşturma ve sürdürme yetenekleri geliştirdiklerinde sağlıklıdırlar (Doğan ve Bozkurt, 2008). Sağlıklı örgüt, mevcut problemlerin varlığının farkına varmak, olası çözüm yollarını bulmak, çözüm yollarından uygunu olanı seçmek, onları uygulamak ve sonuçları değerlendirmek için iyi gelişmiş yapılara ve süreçlere sahiptir (Çoban, 2007).

Sağlıklı örgüt, iyi tasarlanmış, anlamlı işler sağlayarak çalışanlarının refahını ve verimliliğini en üst seviyeye çıkarmayı amaç edinmiş, sistematik çalışma ortamı oluşturma ve işbirliğine dayalı çabalarla oluşturulmuş örgüttür (Vandenberg vd., 2002). Altun (2001) Türkiye'de yaptığı araştırmasında örgütsel sağlığı beş faktörle belirlemiştir. Bunlar, örgütsel liderlik, örgütsel bütünleşme, örgütsel kimlik, örgütsel çıktı ve çevresel bütünleşmedir.

1969 yılında Miles sağlıklı örgütler için on öneri ileri sürmüştür. Bu öneriler, hedefe odaklanma, yeterli iletişim, uygun güç dengesi kurabilme, kaynaklardan yararlanma, kaynaştırma, moral, yenilik, otonomi, uyum ve problem çözme yeterliliğidir. Miles bu on özelliği görev, yaşam ve büyüme olmak üzere üç örgütsel ihtiyaç kapsamında sınıflandırmıştır (Henderson v.d., 2005).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Hoy, Tarter ve Kottkamp'ın Örgüt Sağlığı Modeli

Hoy, Tarter ve Kottkamp (1991) okulların örgütsel sağlığını tasvir etmek için Örgütsel Sağlık Envanterini (OHI) geliştirmişlerdir. Bugün de, halen örgütsel sağlık araştırmalarında sıkça kullanılan bu envanter, kurumsal yönetsel ve teknik düzey altında yer alan beş boyuttan oluşmaktadır. Aşağıda örgüt sağlığının belirlenmesinde esas alınan bu beş boyut kısaca açıklanmıştır (Hoy, Tarter ve Kottkamp, 1991, Akt: Korkmaz, 2005):

Çevre Etkisi: Örgütün çevresi ile uyum sağlama yeteneği yoluyla programlarında bir bütünlük sağlamasıdır. (Tsui ve Cheng, 1999; Akt, Korkmaz, 2005).

Müdür Etkisi: Örgüt yöneticileri bağlı buldukları üst sistemin kararlarını etkileyebilirler. Karar organlarının ikna edebilme, saygınlık sahibi olma ve hiyerarşik engellemelere takılmama örgüt yöneticileri için önemli unsurlardır. Görev ve başarı odaklı olup, müdürün görev ve başarıya yönelik davranışlarını içerir.

Kaynak Desteği: Okulun yeterli sınıf ve öğretim materyaline sahip olması, bu materyaller ile ihtiyaç duyulan diğer imkan ve kaynaklar kolayca ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasıdır.

Öğretmen Bağlılığı: Bu kavram, öğretmenlerin hem öğrencilerine hem de okullarına olan bağlılığını vurgular. Öğretmenlerin okul ile öğrencilerinin daha iyi yetişmelerine ilişkin bağlılığı etkili okulların önemli bir özelliğidir. Öğretmen bağlılığı, aynı zamanda öğretmenlerin diğer meslektaşlarına bağlılığını da ifade etmektedir. Meslektaşlarına bağlı olan öğretmenler birbirlerini sever ve birbirlerine yardım ederler (Ames ve Miller, 1994; Johnson, 1990; Akt, Korkmaz, 2005).

Akademik Önem: Okulların başarıya odaklanmasıdır. Öğrenciler için yüksek fakat ulaşılabilir amaçlar oluşturulur. Öğrenme çevresi düzenli ve ciddidir. Öğretmenler, öğrencilerin başarabileceğine inanır, öğrenciler çok çalışır ve akademik anlamda yapılanlara saygı duyarlar (Hoy, Tarter ve Kottkamp, 1991; Akt, Korkmaz, 2005).

2.2. Sağlıklı ve Sağlıksız Örgütler Arasındaki Farklar

Bir örgütün sağlıklı ya da sağlıksız olduğunun belirlenebilmesi örgütsel sağlığı geliştirmek için gerekli olan plan ve stratejilerin belirlenip uygulanması için son derece gereklidir. Aynı zamanda sağlıklı örgütler oluşturabilmek için birlikte hareket etmek, farklılıkları kabul etmek, başarıları takdir etmek ve başarı için yeni kıstaslar belirlemek, personeli güçlendirmek, bilgiyi açıkça paylaşmak, çalışmayı ve yaratıcılığı desteklemek, uzman desteği almak, vizyonu bilmek ve geliştirmek gerekir (Ardıç ve Polatçı, 2007; Helliwell 1999).

Sağlıksız örgütlerin en önemli belirtilerinden biri, çalışanlarda aşırı stresin varlığıdır. Bu olumsuz durum çalışanların sağlıklarını tehdit etmeyle birlikte örgüt sağlığını da tehlikeye sokmaktadır (Emhan, 2005). İşe devamsızlık örgüt maliyetlerinin artmasına ve sağlıksızlığa neden olan problemlerin belirleyicisidir. Köklü örgütsel problemlerin oluşması ve örgütün sağlıksızlaşması örgütün çevresinden gelen tehditlerle baş edebilmesine engel olur (McHugh, 2001).

Örgütlerde sağlığın azalma belirtileri, kâr ve verimlilik oranlarında azalma, işe devamsızlığın artması, açık iletişim kanallarının olmaması, tüm kararların üst yönetim düzeyinde alınması, çalışanların örgüte bağlılık düzeyinin azalması, çalışanlarda ve yöneticilerde düşük motivasyon ve moral, çalışanlar tarafından örgütün prestij ve ününe önem vermeme, etik olmayan davranışlar sergileme, amaç belirleme eksikliği, koçluk eksikliği, eğitim ve geliştirme programlarının eksikliği ve çalışanlar arası güven eksikliğidir (Lyden ve Klingele, 2000).

Sağlıksız örgütlerde iletişim az, stres fazladır, ayrıca tatmin ve verim düşüklüğü görülür. Sağlıksız örgütlerde çalışanlar ve yöneticiler durumlarından şikâyet eder. Sağlıksız örgütün belirtileri iş tatminsizliği ve gergin iş ilişkileri, zayıf kararlar, düşük bağlılık, eksik iş kalitesi ve yorgunluk, iş yavaşlatmalar ruhsal tıkanıklık, kazalar ve kariyer imkanlarının azlığı, aşırı disiplin ve zamansız molalar, kararsızlık ve zayıf iletişim, gereksiz personel değişimi ve devamsızlık, sabotajların varlığı, sağlık maliyetlerinin fazlalığı, düşük motivasyon, yetersizlik ve tükenmişlik ile şikâyetlerin çokluğudur (Rosen ve Berger, 1991).

Baş döndürücü bir hızla değişen günümüz dünyasında bir örgütün çevresiyle arasında uyum oluşturması, hayatta kalması, sürekli bir gelişim ve değişim içinde bulunma yeteneği geliştirmesi anlamına gelen örgütsel sağlık düzeylerinin tespit edilip iyileştirilmesi örgütler özellikle de okullar açısından önemli bir hale gelmiştir.

Bütün sosyal sistemlerde olduğu gibi okullarda yaşamlarını devam ettirebilmeleri ve sürekli gelişme yeteneği geliştirmeleri dört temel unsura bağlıdır. Bunlar; çevrelerine uyum göstermeleri, amaçlarını ortaya koymaları ve harekete geçirmeleri, bütünleştirici bir sisteme sahip olmaları, üstün bir kültür yaratmaları ve bunu korumak için çalışmalarınıdır (Korkmaz, 2005).

Örgütlerin sağlığını belirlemedeki amaç; sadece durum tespitinden ibaret değildir. Asıl amaç hangi faktörlerin örgütlerin sağlığına katkıda bulunduğunu tespit edip elde edilen sonuçlara göre örgütün iyileşme ve gelişmesine yönelik planları hazırlayıp uygulamaktır. Okulların örgütsel sağlığının bozulması aynı zamanda eğitim ve öğretimde de ciddi sorunlara neden olabileceği için, okullarda örgüt sağlığı açısından mevcut durumun tespit edilmesi ve örgüt sağlığını olumsuz etkileyen faktörlerin ortaya konması son derece önemlidir.

Çalışma bölgesinde sosyo ekonomik seviyesi düşük (SESD) okulların yaygın olduğu ve bunların da akademik başarıları düşük olduğu için bu okulların örgütsel sağlıkları ile akademik başarılarının düşüklüğü arasında bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Özel okullardaki yönetici kabiliyetinin ve materyal zenginliğinin öğretmen bağlılığında ve öğrenci başarısında etkisi yüksektir. Fakat özel okullarda hissedilen veli ve çevre baskısının okulların örgütsel sağlığını ne yönde etkilediği araştırılması gereken bir konudur. Bu bakımdan farklı örgütsel yapılarıdaki okulların örgütsel sağlık düzeylerinin belirlenmesi ve bu örgütlerin sağlığına hangi unsurların etkide bulunduğu ortaya çıkarılması okulların örgüt sağlığını geliştirmelerine yardımcı olup örgütsel gelişim ve değişimlerinde etkili olacaktır. Ayrıca bu durum, örgütsel değişimin yönetilmesinde, örgütün amaçları ve vizyonu doğrultusunda çalışanların yönlendirilmesine yardımcı olacak motivasyon ve iş doyumunun sağlanmasında önemlidir. Bu durumun örgüt yaşamında meydana gelen problemlerin tespit ve çözümünde de önemli katkıları yadsınamaz.

Örgüt sağlığı ile ilgili çalışmalara bakıldığında (Kimpston ve Sonnabend, 1975; Miller, 1983; Childer ve Fairman, 1986; Scherrey, 1989; Hoy vd., 1990; Ash, 1992; Akbaba, 1997; Güler, 1997; Hoy ve Feldman, 1999; Uras, 1998; Celep, 2000; Çakır, 2002; Korkmaz, 2005; Emhan, 2005; Gürkan, 2006; Cemaloğlu, 2007; Buluç, 2008; Korkmaz, 2011; Ordu ve Tanrıoğen, 2013) okulların etkililiği ve verimliliği açısından örgüt sağlığının önemli olduğuna ve örgüt sağlığını da çok çeşitli faktörlerin etkilediğine yönelik sonuçlar görülmektedir. Türkçe literatürde ilkokulların örgüt sağlığına yönelik yeterince çalışma bulunmadığı düşünülmektedir. Örgütlerin ve okulların yaşamsal faaliyetleri açısından son derece önemli olan örgütsel sağlık düzeyinin toplumun çeşitli sosyo ekonomik seviyeye sahip bölgelerinde bulunan okullarda nasıl bir farklılık gösterdiğine yönelik yeterince çalışma bulunmamaktadır. Sosyo ekonomik yapının örgüt sağlığını hangi unsurlar açısından etkilediğinin tespit edilmesi hem yerel hem de merkezi eğitim yöneticileri açısından önemli bir parametre olacaktır. Erzurum ili özeline bakıldığında ise örgütlerin yenilik ve devamlılığında bu kadar önemli olan örgüt sağlığı konusunda okullarda herhangi bir araştırma yapılmadığı görülmüştür.

Bu araştırmanın amacı, ilkokullarda görev yapan öğretmenlerin örgütsel sağlık algılarını belirlemek ve okulların örgütsel sağlığına etki eden faktörleri ortaya çıkarmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır;

1. Öğretmenlerin örgütsel sağlık algıları boyutlara göre hangi düzeydedir?
2. Öğretmenlerin Örgütsel Sağlık algıları, cinsiyet, okul türü, mesleki hizmet süresi ve medeni durum değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Okulların örgüt sağlığına etki eden faktörler arasında herhangi bir ilişki var mıdır?

3.YÖNTEM

3.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmada model olarak betimsel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2017–2018 eğitim öğretim yılında Erzurum’un merkez ilçelerindeki (Yakutiye, Palandöken, Aziziye) ilkokullarda görev yapmakta olan öğretmenler oluşturmaktadır. Bu okullarda 1934 öğretmen görev yapmaktadır. Araştırmada uygulanması kolay, çabuk ve az masraflı olduğu için örneklem olarak olasılıklı (tesadüfi) olmayan örnekleme yöntemlerinden elverişlilik örnekleme kullanılmıştır (Böke, 2009). Bu örnekleme ile araştırmada kullanılan ölçeklerin gönüllü olarak araştırmaya katılan öğretmenler tarafından doldurulması sağlanmıştır. Araştırmanın örnekleminde 15 (3’ ü özel okul, 6’sı merkezi devlet okulu, 6’sı da sosyo ekonomik seviyesi düşük bölgelerdeki okullardan) okuldan öğretmenler yer almaktadır. Okullara dağıtılan 400 adet ölçekten, 310’unun geri dönüşü sağlanmış ve geçerli olan 302 adetinin üzerinde SPSS 22,0 (Statistical Packageforthe Social Sciences) paket programı kullanılarak istatistiksel analizler yapılmıştır.

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin 168’i kadın (%55,6), ve 134’ü erkek (%44,4) olmak üzere toplam 302 kişidir. Eğitim durumu değişkenine baktığımızda; öğretmenlerin 10’unun ön lisans (%3,3), 272’sinin lisans (%91,1), 20’sinin lisansüstü eğitim (%6,6) mezunu olduğu görülmektedir. Bunun yanında, mesleki kıdemlerini incelediğimizde; katılımcıların 41’inin 1-4 yıl arası (%13,6), 47’ünün 5-8 yıl arası (15,6), 42’sinin 9-12 yıl arası (%13,9), 57’sinin 13-16 yıl arası (%18,9), 63’ünün 17-20 yıl arası (%20,9) ve 52’sinin 21 yıl ve üzeri (%17,2) kıdeme sahip olduğu saptanmıştır. Öğretmenlerin 204’ü evli iken (% 67,5), 98’i bekârdır (32,5). Öğretmenlerin 94’ü özel okulda, (%31,1), 106’ sı merkezi devlet okullarında (%35,1), 102 tanesi de SESD (sosyo ekonomik seviyesi düşük) bölgelerdeki devlet okullarında (%33,8) çalışmaktadır. Öğretmenlerin 24 tanesi 21-25 yaş arası (% 9,6), 51 tanesi 26-30 yaş arası (%16,9), 47 tanesi 31-35 yaş arası (%15,6), 41 tanesi 36-40 yaş arası (%13,6), 84 tanesi 41-45 yaş arası (%27,8), 50 tanesi 46 yaş ve üstüdür (%16,6).

3.2. Veri Toplama Aracı Ve Analizi

Çalışmada Hoy (1991) tarafından geliştirilen örgütsel sağlık ölçek kullanılmıştır. İlk olarak Hoy’un (1991) geliştirmiş olduğu bu ölçeğin ortaokul formu daha sonra Hoy ve Tarter (1997) tarafından oluşturulmuştur. Son olarak ölçek Hoy ve Sabo (1998) tarafından revize edilerek bugünkü halini almıştır. Hoy (1991) tarafından yapılan faktör analizi sonucu ölçeklerin alfa güvenilirlik kat sayıları .82 ile .92 arasında değişmektedir. Bu ise toplam varyansın %77’sini açıklamaktadır (Korkmaz, 2005).

Ölçek 5’li likert olarak ele alınmıştır ve 37 maddeden oluşmaktadır. Yapılan faktör analizi sonucu 37 maddeden oluşan ölçekte, 8, 24, 32 ve 34. maddeler birden fazla faktöre yüklendiklerinden ölçekten çıkarılmıştır. Maddeler çıkarıldıktan sonra tekrar yapılan faktör analizi sonucu KMO değeri, ,87 ve toplam varyansı 68,35 olarak bulunmuştur. Ölçek son haliyle müdür etkisi, çevre etkisi, öğretmen etkisi, kaynak desteği ve akademik önem olmak üzere 5 boyuttan ve 33 maddeden oluşmaktadır Ölçeğin yapılan güvenilirlik testi sonucu

güvenirlik katsayısı Cronbach's $\alpha = ,92$ 'dur. Boyutların güvenirlik katsayıları ise müdür etkisi ($,89$), çevre etkisi ($,90$), öğretmen etkisi ($,96$), Kaynak desteği ($,79$), akademik önem ($,94$)'dür.

Elde edilen veriler SPSS 22 programı ile analiz edilmiştir. Verilerin normal dağıldığı görülüp parametrik testlerden aritmetik ortalama, T testi, Anova testi ve Korelasyon testleri yardımıyla veriler analiz edilmiştir.

4.BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmamızın alt problemlerinin çözümüne yönelik olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin ölçekler yoluyla elde edilen verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Çalışmada bulguların değerlendirilmesinde, aritmetik ortalama, T- testi, tek yönlü varyans (Anova) analizi, Pearson korelasyon testi gibi analiz yöntemlerinin kullanılmıştır.

Tablo 1. Öğretmenlerin Örgütsel Sağlık Algı Düzeyleri

<i>Boyutlar</i>	<i>Madde Sayısı</i>	\bar{X}	<i>S</i>
Müdür Etkisi	7	3,52	,761
Çevre Etkisi	7	3,25	,995
Öğretmen Etkisi	6	3,51	,409
Kaynak Desteği	7	3,25	650
Akademik Önem	6	3,80	,714

Tablo 1'de öğretmenlerin örgütsel sağlık algılarına ilişkin dağılımlar incelendiğinde en yüksek puan akademik önem boyutunda ($\bar{X}=3,80$), en düşük puan ise çevre etkisi boyutunda ($\bar{X}=3,25$) dir. Standart sapması en yüksek olan çevre etkisi boyutunun ($S=,995$) olması çevrenin okullar üzerindeki etkisinin farklı okullarda çeşitlilik taşıdığını göstermektedir. Bu farklılığın sosyo ekonomik seviyeden kaynaklandığı söylenebilir. SESD bölgelerdeki okullarda çevre baskısının daha az hissedildiği söylenebilir. Öğretmen etkisi boyutunun standart sapması ($S_s=,409$) ise diğer boyutlara göre düşüktür. Bu bulguya dayanarak öğretmenlerin farklı bölgedeki okullarda çalışsalar da okul sağlığına etki bağlamında benzer performansla sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 2. Medeni Durum Değişkenine Göre Öğretmenlerin Örgütsel Sağlık Algılarına İlişkin T

Testi Sonuçları

<i>Boyutlar</i>		<i>n</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>p</i>
Müdür Etkisi	Evli	204	3,44	,75	,011
	Bekar	98	3,68	,76	
Çevre Etkisi	Evli	204	3,13	,65	,000
	Bekar	98	3,50	,55	
Öğretmen Etkisi	Evli	204	3,47	,41	,024

	Bekar	98	3,58	,39	
Kaynak Desteği	Evli	204	3,13	,65	,000
	Bekar	98	3,50	,55	
Akademik Önem	Evli	204	3,71	,69	,001
	Bekar	98	3,99	,71	

p<.005

Tablo 2’de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin medeni durumları ile örgütsel sağlık algıları arasında her boyutta anlamlı bir farklılaşma bulunmaktadır. Her bir boyuttaki farklılaşma bekâr öğretmenler lehinedir. Bu sonuçlara göre bekâr öğretmenlerin çalıştıkları örgütteki örgütsel sağlık algıları evli öğretmenlere göre daha yüksektir. Özel okullar genelde yeni mezun olmuş ve atanamayan ve bekâr öğretmenleri çalıştırdıkları için özel okulların örgüt sağlığına olumlu yönde etki eden unsurların fazla olması bu okullarda çalışan bekâr öğretmenlerin örgütsel sağlık algılarını da yükselttiği söylenebilir.

Tablo 3. Kıdem Değişkenine Göre Öğretmenlerin Örgütsel Sağlık Algılarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

Boyutlar	Kıdeminiz	n	\bar{X}	S	p	Anlamlılık
Müdür Etkisi	1-4yıl	41	4,2213	,40	,000	(1-4 yıl ve diğerleri)
	5-8yıl	47	3,3693	1,01		
	9-12yıl	42	3,1224	,93		
	13-16yıl	57	3,4213	,57		
	17-20yıl	63	3,2925	,49		
	21 Ve Üstü	52	3,8352	,52		
Çevre Etkisi	1-4yıl	41	3,1341	,98	,108	
	5-8yıl	47	3,1915	1,02		
	9-12yıl	42	2,9167	,95		
	13-16yıl	57	3,4123	1,06		
	17-20yıl	63	3,3690	,88		
	21 Ve Üstü	52	3,3990	1,01		

Öğretmen Etkisi	1-4yıl	41	3,6829	,28	,000	(9-12 yıl ve diğerleri)
	5-8yıl	47	3,5532	,38		
	9-12yıl	42	3,2476	,42		
	13-16yıl	57	3,5474	,46		
	17-20yıl	63	3,3968	,28		
	21 Ve Üstü	52	3,6500	,43		
Kaynak Desteği	1-4yıl	41	3,7398	,46	,000	(1-4 yıl ve diğerleri)
	5-8yıl	47	3,3546	,66		
	9-12yıl	42	2,9127	,66		
	13-16yıl	57	3,2398	,55		
	17-20yıl	63	3,0106	,56		
	21 Ve Üstü	52	3,3654	,68		
Akademik Önem	1-4yıl	41	4,3484	,30	,000	(1-4 yıl ve diğerleri)
	5-8yıl	47	3,5410	,95		
	9-12yıl	42	3,2653	,75		
	13-16yıl	57	3,7644	,62		
	17-20yıl	63	3,8458	,46		
	21 Ve Üstü	52	4,0577	,59		

p<.005

Tablo 3’de görüldüğü gibi çevre etkisi boyutu haricinde diğer boyutlarda kıdem değişkeni ile örgütsel sağlık algıları açısından farklılaşma vardır. Grup varyansları homojen olduğu için, farklılaşmanın hangi guruplar arasında olduğunu anlamak için Tukey testi yapılmıştır. Yapılan Tukey testi sonucu kıdemi 4 yıldan az olan öğretmenlerin algılarının diğer kıdeme sahip olan öğretmenlerden anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Kıdem yılı 1-4 yıl arası olan öğretmenlerin, müdür etkisi boyutunda ($\bar{X}=4,22$), kaynak desteği boyutunda ($\bar{X}=3,73$), akademik önem boyutunda ($\bar{X}=4,12$), algıları diğer kıdemde olanlara göre yüksektir. Yapılan Tukey testi sonucuna göre öğretmen etkisi boyutundaki farklılaşma ise kıdem yılı 9-12 yıl olanlarla diğer kıdeme sahip olanlar arasındadır. Kıdemi 9-12 yıl olanların algıları ($\bar{X}=3,24$) diğer kıdeme sahip olanlardan düşüktür. Bu bulguya göre, Kıdemi 9-12 yıl arası olan öğretmenler, öğretmen etkisinin okul sağlığını daha az etkilediği düşüncesinde oldukları söylenebilir.

Bu bulgular bağlamında kıdemi 4 yılda az olan öğretmenlerin, örgütsel sağlık düzeylerinin artmasına etki eden faktörlerin fazla olduğu özel okullarda çalışıyor olmaları bu öğretmenlerin örgütsel sağlık algılarını arttırdığı söylenebilir. Kıdemi 9-12 yıl arası olan

öğretmenler, öğretmen etkisinin okulların örgütsel sağlığına daha az katkı sağladığını düşünmektedir. Kıdemi az olan öğretmenlerin özel okullarda ve köy okullarında, kıdemi yüksek öğretmenlerin ise merkezdeki devlet okullarında görev yaptığı şartlarda, kıdemi 9-12 yıl olan öğretmenlerin, genelde sosyo ekonomik yapısı düşük okullarda çalışma olasılığının yüksek olduğu düşünüldüğünde, öğretmenlerin etkisinin okulun etkisiz yönetici, kaynak ve materyal eksikliği, ve çevresel şartlara bağlı olarak azaldığı söylenebilir.

Tablo 4. Okul Türü Göre Öğretmenlerin Örgütsel Sağlık Algılarına İlişkin Anova Testi Sonuçları

<i>Boyutlar</i>	<i>Kıdeminiz</i>	<i>N</i>	\bar{X}	<i>S</i>	<i>p</i>	<i>Anlamlılık</i>
Müdür Etkisi	Özel Okul	94	4,10	,53	,000	(Her 3 okul Türü)
	Devlet	106	3,65	,46		
	Ok.merkez	102	2,85	,67		
	Devlet Ok. SESD					
Çevre Etkisi	Özel Okul	94	3,54	,63	,000	(Her 3 okul Türü)
	Devlet	106	3,49	,43		
	Ok.merkez	102	2,73	,52		
	Devlet Ok. SESD					
Öğretmen Etkisi	Özel Okul	94	3,68	,33	,000	(Özel okul ile diğer okul türleri arasında)
	Devlet	106	3,48	,43		
	Ok.merkez	102	3,37	,39		
	Devlet Ok. SESD					
Kaynak Desteği	Özel Okul	94	3,54	,63	,000	(Devlet okulu varoş ile diğer okul türleri arasında)
	Devlet	106	3,49	,43		
	Ok.merkez	102	2,73	,52		
	Devlet Ok. SESD					
Akademik Önem	Özel Okul	94	4,26	,38	,000	(Her 3 okul Türü)
	Devlet	106	3,85	,53		
	Ok.merkez	102	3,33	,80		
	Devlet Ok. SESD					

p<.005

Tablo 4'te görüldüğü gibi müdür etkisi boyutunda her üç okul türünde birbirinden farklılaşmaktadır. Özel okullarda çalışan öğretmenlerin algısı ($\bar{x}=4,10$) en yüksek iken merkezdeki devlet okulunda çalışanların ortalamaları ($\bar{x}=3,65$), SESD bölgelerdeki devlet okullarında çalışanların ortalamaları ($\bar{x}=2,85$)' dir. Bu da özel okullardaki müdürlerin okulun örgütsel sağlığına oldukça yüksek bir katkı sağladığını gösterirken SESD bölgelerdeki okul müdürlerinin etkisiz kaldığını göstermektedir. Bu durumun özel okullardaki müdürlerin üstleriyle rahat iletişim kurmasından, kaynak ve materyal sağlamada başarılı olmasından, öğretmenlerin motivasyon ve tatmini öğrencilerin ise başarıları için uygulamalar yapmasından ve okulunun vizyonu ve hedefleri doğrultusunda çalışmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Çevre etkisi boyutundaki ortalamalar incelendiğinde, özel okullarda çalışan öğretmenlerin algısı ($\bar{x}=3,54$) ortalama ile en yüksek iken merkezdeki devlet okullarında çalışanların ortalamaları ($\bar{x}=3,49$), varoşlardaki devlet okullarında çalışanların ortalamaları ($\bar{x}=2,73$)' dir. Bu da çevre etkisinin ve baskısının özel okullarda daha çok hissedildiğini göstermektedir. SESD bölgelerdeki okullarda çevre etkisi daha az etkili olmaktadır. Bu bulgular bağlamında özel okullarda velilerin belli bir ücret karşılığında hizmet aldıklarını düşünüp okul uygulamalarıyla daha çok ilgilenip bu uygulamalara daha çok müdahale ettikleri ve aynı zamanda velilerin sosyo ekonomik seviyesi ve bilinç düzeyi düştükçe okula olan etkileri ve baskılarının da düştüğü söylenebilir.

Öğretmen etkisi boyutunda özel okullarda çalışan öğretmenlerin algısı ($\bar{x}=3,68$) ortalama ile en yüksek iken merkezdeki devlet okulunda çalışanların ortalamaları ($\bar{x}=3,48$), SESD bölgelerdeki devlet okullarında çalışanların ortalamaları ise ($\bar{x}=3,37$)' dir. Bulgulara bakıldığında ortalamaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Bu da öğretmenlerin hangi okul türünde ve hangi bölgede çalışırsa çalışsınlar benzer uygulamalar yapıp denk bir çalışma performansına sahip olduklarını düşündükleri söylenebilir. Her üç okulda da öğretmen etkisi algısının ortalamanın üstünde olması öğretmenlerin gerekli özveriye ve çalışmayı sergilediklerine inandıklarını göstermektedir.

Kaynak desteği boyutunda özel okullarda çalışan öğretmenlerin algı ortalamaları ($\bar{x}=3,54$), merkezdeki devlet okulunda çalışanların ortalamaları ($\bar{x}=3,49$) ile birbirine oldukça yakinken SESD bölgelerdeki devlet okullarında çalışanların ortalamaları ise ($\bar{x}=2,73$) oldukça azdır. Bu bulgular bağlamında özel okullarda ve merkezdeki devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin kaynak ve materyal açısından okullarını yeterli gördükleri fakat SESD bölgelerdeki devlet okullarında kaynak desteği açısından öğretmenlerin eksiklik yaşadığı söylenebilir.

Akademik önem boyutunda özel okullarda çalışan öğretmenlerin algı ortalamaları ($\bar{x}=4,26$) ile oldukça yüksektir. Merkezdeki devlet okulunda çalışanların ortalamaları ($\bar{x}=3,85$) iken SESD bölgelerdeki devlet okullarında çalışanların ortalamaları ise ($\bar{x}=3,33$)' dir. Özel okullarda akademik önem oldukça yüksektir. SESD devlet okullarında akademik önem yüksek olmasına rağmen diğer iki okul türüyle kıyaslandığında geride kalmaktadır. Özel okullarda ve merkezi devlet okullarında velilerin yüksek beklentisi kaynak ve imkan bolluğu gibi nedenlerle öğrencilerin akademik gelişimlerine daha fazla önem verilmektedir. SESD bölgedeki okullarda ise ve fiziki ve maddi yetersizlikler, veli ilgisizliği ve beklenti azlığı gibi sebeplerin okullardaki akademik önemi azalttığı söylenebilir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Örgütsel Sağlık Algılarına İlişkin Korelasyon Analiz Tablosu

	Spearman's Korelasyonu (r)	Müdür Etkisi	Çevre Etkisi	Öğretmen Etkisi	Kaynak Desteği	Akademik Önem
Müdür Etkisi	R					
	P					
Çevre Etkisi	R	,148				
	P	,010				
Öğretmen Etkisi	R	,519	,057			
	P	,000	,322			
Kaynak Desteği	R	,642	,239	,476		
	P	,000	,000	,000		
Akademik Önem	R	,746	,089	,550	,558	
	P	,000	,121	,000	,000	

p<.005

Tablo 5'teki verilere göre akademik önem boyutu ile müdür etkisi boyutu ($r=,746$) ile pozitif ve kuvvetli, öğretmen etkisi ($r=,550$) ve kaynak desteği ($r=,558$) boyutları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki vardır. Kaynak desteği boyutu ile müdür etkisi ($r=,642$) ve öğretmen etkisi ($r=,486$) boyutları arasında pozitif ve orta düzeyde; çevre etkisi ($r=,239$) boyutu arasında ise pozitif düşük düzeyde bir ilişki vardır. Öğretmen etkisi boyutu ile müdür etkisi boyutu ($r=,519$) arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki vardır. Çevre etkisi ile müdür etkisi boyutu ($r=,148$) arasında pozitif ve zayıf bir ilişki vardır. Bu bulgular doğrultusunda, okullarda müdürün etkisi ile okulların örgüt sağlığı arasında sıkı bir ilişki olduğu söylenebilir. Okullarda müdürler, öğretimsel gelişime daha çok önem verdikçe, kaynak ve materyal sağlamada gayret gösterdikçe, çevre ilişkilerinde, öğretmen motivasyonunda yeterli etkililiği gösterdikçe okulların örgütsel sağlığının da bu oranda yükselebileceği söylenebilir.

5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada, okullardaki müdürlerin etkililiğinin, öğretmenlerin işlerine ve öğrencilerine ilişkin bağlılıklarının, okullardaki kaynak ve materyal imkânlarının okulların sağlığını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Örgütsel açıdan sağlıklı okullarda, müdürler etkili ve etkindir; öğretmenler eğitim ve öğretim işlerine önem verip kendilerini öğrenci gelişimine adanmıştır ve materyal ve kaynak açısından sıkıntı yaşanmamaktadır. Hoy, Tarterve Kottkamp (1991)'a göre örgüt sağlığı öğretmenlerin adanmışlık ve öğrencilerin başarısı ile yakından ilişkilidir. Örgütsel sağlığı yüksek olan okullarda öğretmenlerin kendini öğrencilerin eğitimine adadıkları ve öğrencilerin başarısının yüksek olduğu söylenebilir. Bu bağlamda okullarda örgütsel sağlığın boyutları olan müdürün etkisi arttıkça, materyal ve kaynakların çoğalması, öğretmenlerin akademik öneme ilişkin uygulamaları arttıkça okulların sağlığı da artmakta ve okul, öğrenci ve çalışan başarısı açısından hedeflerine daha rahat ulaşabilmektedir. Okulların hedeflerine ulaşip varlıklarını devam ettirebilmeleri için etkili, çalışkan müdürlere, yeterli derecede kaynak ve materyale sahip olmaya, akademik başarıya önem veren adanmış öğretmenlere sahip olmaları gerekmektedir. Araştırma sonuçlarına göre çevre etkisi ve baskısı ise okulların örgüt sağlığına herhangi bir etki yapmamaktadır. Çevre sadece okullarda müdürün üzerinde zayıf bir etki yapmaktadır. Çevrenin baskı ve etkisi üzerine müdür kendisini çevreye ve velilere karşı sorumlu hissedip okul uygulamaları üzerindeki etkisini arttırıp daha çok çalışmaktadır. Bu sonuçlar 1991 yılında Hoy tarafından yapılan çalışmanın sonucu ile ve Barth (1990); Epstein (1990) da yaptıkları çalışma sonuçları

ile zıtlık göstermektedir. Bu çalışmalara göre çevresel etkinin ve velilerin müdahalesinin okulların örgütsel sağlığını artırdığını ifade etmektedirler. Araştırma sonuçları Korkmaz (2005)'in çalışmasında çevrenin müdahalesi öğrencilerin başarısını olumlu yönde etkilemediği sonucu ile paralellik göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin öğrencilerin akademik gelişmelerini önemsedikleri, akademik vurgu açısından sorumluluk duydukları ve öğrencilerin eğitimine kendilerini adadıkları saptanmıştır. SEDS okullarda çevre ve veliler okulların yönetiminde herhangi bir baskı ve etkiye sahip değil iken merkezdeki devlet okullarında ve özel okullarda daha çok çevre etkisi ve baskısı hissedilmektedir. Özel okullarda müdürler daha aktif bir rol üstlenip daha gayretli ve olanak sağlama noktasında daha başarılı iken SEDS okullardaki müdürler daha pasif, etkisiz ve atalet halindedir. Özel okullarda ve merkezdeki devlet okullarında öğrencilerin akademik olarak gelişimleri daha çok önem arz etmektedir ve bu okullarda eğitim öğretim için gereken her türlü materyal ve destek mevcuttur veya bunlara daha kolay ulaşılabilir. SEDS okullarda hem akademik gelişime verilen önem azdır hem de bu okullar materyal desteği açısından zayıftır. Bu durum SEDS okulların sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir ve okuldaki öğretim uygulamalarının istenildiği gibi yapılmasına engel oluşturmaktadır. Okullardaki öğretmen etkisi açısından özel ve merkezi devlet okulları ile SEDS okullar arasında benzerlik vardır. Her bir okul türünde de öğretmenler kendilerini çocukların eğitimine adanmışlardır ve öğrencilerin gelişimleri açısından sorumluluk duymaktadırlar.

Medeni durum açısından öğretmenlerin örgütsel sağlık algıları farklılaşmaktadır. Bekâr öğretmenlerin örgütsel sağlık algıları evli öğretmenlere göre daha yüksektir. Bu da bekâr öğretmenlerin kendilerini örgütlerine daha çok adayıp daha olumlu bir tutum geliştirdiklerini göstermektedir. Kıdem yılı ile örgütsel sağlık açısından çevre etkisi boyutu dışında diğer boyutlarda farklılaşma vardır. Kıdem yılı 4 yıldan az olan öğretmenler okullarının daha sağlıklı olduğunu düşünürken kıdemi 9-12 yıl arası olan öğretmenler örgütlerinin daha sağlıksız olduğunu düşünmektedirler. Bu durumun kıdemi düşük, genç ve atanamayan öğretmenlerin genelde özel okullarda, kıdemi yüksek olan öğretmenlerin ise merkezi okullarda görev yapmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü bu okulların müdür etkisi, materyal desteği ve akademik gelişmeye verilen önem gibi unsurlardan dolayı öğretmenler okullarının örgütsel sağlığını yüksek olarak değerlendirmektedirler. Bu sonuçlar, Polatçı vd., (2008), Çakır, (2002), Yıldırım, (2006) tarafından yapılan çalışmalara zıtlık göstermektedir. Bu çalışmacıların sonuçlarına göre hizmet süresi değişkeni örgütsel sağlık algısı üzerinde herhangi bir farklılık yaratmamaktadır. Ayduğ, (2014) yaptığı çalışmada mesleki hizmet süresinin örgüt sağlığı üzerinde farklılık gösterdiği yönündeki çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Okul türü değişkeni ile örgütsel sağlık algısı arasında her boyutta farklılık vardır. Özel okullarda müdürün etkisi, öğretmenin etkisi çevrenin etkisi yüksek, kaynak ve materyal kullanımının zengin olması bu okulların örgütsel sağlığını olumlu yönde etkilemektedir. SEDS bölgelerdeki devlet okullarında ise müdürün etkisinin az olması ve yeterince aktif olmaması, çevrenin ilgisizliği ve okula destek bağlamındaki yetersizliği, kaynak ve materyal eksikliği bu okulların örgüt sağlığı üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Merkezdeki devlet okullarının örgütsel sağlığı ise özel okullardan az SEDS okullardan yüksektir. Çevre ve veliler özel okullarda daha çok etki unsuru oldukları için okul kendini sorumlu hissedip daha fazla gayret göstermektedir. Bu durumda da okulun örgüt sağlığı artmaktadır. SEDS okullarda ise çevre etkisinin az olması okullardaki baskı ve sorumluluğu azaltıp örgüt sağlığını olumsuz

etkilemektedir. Bu bulgular Hoy ve Hannum, (1997), Korkmaz, (2005) ve Polatçı vd. (2008) tarafından yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmalarda okulların örgütsel sağlığının farklı bölgelerde farklılık gösterdiği, sosyo ekonomik seviyenin okulların örgütsel sağlığı üzerinde etkili olduğu, sosyo ekonomik seviyenin düşük olduğu ve çevre etkisinin az olduğu bölgelerde okulların örgütsel sağlığının da düşük olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Okullarda kaynak desteği ve akademik önem boyutlarının müdür etkisi ve öğretmen etkisi boyutları ile bir ilişkisi vardır. Bu da okullarda müdürün ve öğretmenlerin etkisi arttıkça kaynak desteğinin ve dolayısıyla öğrencilerin akademik başarılarının arttığını göstermektedir. Ayrıca müdürün etkisi ile öğretmen etkisi arasında da kuvvetli bir ilişki vardır. Bu bağlamda düşünüldüğünde okulların örgütsel sağlığının temel unsurunun müdür olduğu söylenebilir. Müdürün okullardaki etkisi başarıyı arttıkça materyal desteği ve akademik önem geliştirmekte bu da öğretmenlerin okullardaki etkililiğini tetiklemektedir ve sonuçta okulların örgütsel sağlıkları yükselmektedir. Bu sonuç Cemaloğlu'nun (2007) yaptığı çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Cemaloğlu (2007) çalışmasında okulun örgüt sağlığının oluşumunda, okul yöneticisinin liderlik özelliklerinin önemli olduğu sonucuna varmıştır. Çevre etkisi boyutu ile müdür etkisi düşük seviyede bir ilişki içindeyken; çevre etkisi diğer boyutlarla ilişkili değildir.

Sonuç olarak özel okulların ve merkezdeki devlet okullarının örgütsel sağlığı yüksek iken SESD okulların örgüt sağlıkları düşüktür. Bir okulun örgütsel sağlığına müdürün etkisi, öğretmen bağlılığı ve etkinliği, okullardaki kaynak ve materyal zenginliği ile öğrencilerin akademik başarılarına verilen önem olumlu katkı sağlarken çevrenin sosyo ekonomik yapısının düşüklüğü okulların örgüt sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu bağlamda SESD bölgelerdeki okulların örgütsel sağlığını arttırmak için daha kalifiye, liyakat sahibi etkin yöneticiler görevlendirilip, okulların fiziki şartları düzeltilip gereken materyal ve kaynaklar sağlanmalı, öğretmenlerin eğitim ve öğretim işlerine kendilerini adanmaları için gerekli maddi ve manevi çalışmaların yapılması velilerin ve öğrencilerin akademik manada bilinçlendirilmesi yoluyla yoğun bir çalışma yapılması gerekmektedir.

REFERENCES/KAYNAKÇA

- AKBABA, S., A. (1997). *Ortaöğretim Okullarının Örgüt Sağlığı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- AKBABA, S., A. (2001). *Örgüt Sağlığı*. Nobel Yayınları. Ankara
- ARDIÇ, K., POLATCI, S. (2007). İşgören Refahı Ve Örgütsel Etkinlik Kavramlarına Bütüncül Bir Bakış: Örgüt Sağlığı. *Atatürk Üniversitesi İibf Dergisi*, C.21, S.1.
- AYDUĞ, D. (2014). *İlkokulların Örgüt Sağlığı İle Öğretmenlerin Örgütsel Güven Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- AYTAÇ, S. (2003). Çalışma Psikolojisi Alanında Yeni Bir Yaklaşım: Örgütsel Sağlık. *Endüstri İlişkileri Ve İnsan Kaynakları Dergisi*, C:5, S:2.
- BOYACI A. VE ÖZ, Y. (2017). Örgütsel Sağlık. Özdemir S. Ve Cemaloğlu N. (Ed.), *Örgütsel Davranış ve Yönetim*. (S. 449). Ankara.
- BÖKE, K. (2009). Örneklemeye. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ed: Böke, K. İstanbul: Alfa Yayınları.
- CEMALOĞLU, N. (2007). Okul yöneticilerinin liderlik stillerinin örgüt sağlığı üzerindeki etkisi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (2), 165-194.
- ÇAKIR, L. (2002), *İlköğretim Okullarının Organizasyon Sağlığı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- ÇOBAN, N. (2007). *İlköğretim Okulu Yönetici Ve Öğretmenlerinin Örgüt Sağlığına İlişkin Algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- DİVE, B. (2004). *The Healthy Organization: A Revolutionary Approach To People And Management* . United States: Kogan Page.
- DOĞAN, A., BOZKURT, S. (2008). İstanbul'da İlindeki Beş Yıldızlı Otellerin Örgütsel Sağlık Durumlarının Çalışanların Algıları İle Ölçümüne Yönelik Bir Araştırma. *Yönetim Dergisi*, Y:19, S:60, Haziran, 61-73.
- GÜÇLÜ N., RECEPOĞLU E., KILINÇ, A. (2014). İlköğretim Okullarının Örgütsel Sağlığı İle Öğretmenlerin İş Motivasyonları Arasındaki İlişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı29-1.
- HENDERSON, C.L., BUEHLER, A.E., STEIN, W.L., DALTON, J.E., ROBINSON, T.R. & ANFARA, V., A., JR. (2005). Organizational Health And Student Achievement İn Tennessee Middle Level Schools. *National Association Of Secondary School Principals*, Nassp Bulletin, Sep.2005, Vol:89, No:644, 54-75.Ss.
- HOY, W.K. TARTER C.J., & KOTTKAMP, R.B. (1991). *Open School, Healthy School: Making Schools Work*. Newbury Park, Ca: Corwin.
- HOY, WAYNE K. VE JOHN W. HANNUM (1997). Middle School Climate: An Empirical Assessment Of Organizational Health And Student Achievement. *Educational Administration Quarterly*, 33(3), Ss.2
- KORKMAZ, M. (2005). İlköğretim Okullarında Örgütsel Sağlık İle Öğrenci Başarısı Arasındaki İlişki. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 44, 529-548.

- KORKMAZ M. (2011). İlköğretim Okullarında Örgütsel İklim Ve Örgüt Sağlığının Örgütsel Bağlılık Üzerine Etkisi. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(1), 117-139.
- KÖSEÖĞLU, M. A. VE KARAYORMUK, K. (2009). Örgüt Sağlığı Nedir? Yöneticiler Arasında Görüş Farklılığı Var Mıdır?. *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 23 (2): 175-193
- LİCATA, J. W. & HARPER, G.W. (2001). Organizational health and robust school vision. *Educational Administration Quarterly*, 37 (1), 5–26.
- LYDEN, J. A. & KLINGELE, W. E. (2000). *Supervising Organizational Health*. Super Vision, 61(12), 3-5.
- MACİNTOSH, R., MACLEAN, D. & BURNS, H. (2007). Health İn Organization: Towards A Process-Based View. *Journal Of Management Studies*, 44(2), 206-221.
- MENG, F., ZHANG, J. & HUANG, Z. (2014), Perceived Organizational Health As A Mediator For Job Expectations: A Multidimensional İntegrated Model. *Public Personnel Management*, 43(3), 355-370.
- MILES, M. B. (1969).Planned Change And Organizational Health: Figure And Ground. F. D. Carver, F. & Sergiovanni, T., J. (Eds.) *Organizations And Human Behavior: Focus On Schools*, New York, Mcgraw Hill, 375-391.
- MOHAMMADİSADR, M., SEYYEDALİ, S. & AZİZOLLAH, A. (2012). Relationship Between Managers Performance And Organizational Health. *International Education Studies*. 5(3), 228-234.
- ORDU, A. VE TANRIÖĞEN, A. (2013). İlköğretim Okullarında Örgütsel Yapı İle Örgüt Sağlığı Arasındaki İlişkiler. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 33/1, 93-106.
- POLATÇI, S., ARDIÇ, K. (2007). İşgören Refahı Ve Örgütsel Etkinlik Kavramlarına Bütüncül Bir Bakış: Örgüt Sağlığı. *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi* Cilt: 21, Sayı: 1, 137-154.
- QUICK, J. C., MACİK-FREY, M. & COOPER, C. L. (2007). Managerial Dimensions Of Organizational Health: The Healthy Leader At Work. *Journal Of Management Studies*, 44(2), 189-205, Doi: 10.1111/J.1467-6486.2007.00684.X.
- REYHANOĞLU, M. VE AKIN, Ö. (2016). Toksik Liderlik Örgütsel Sağlığı Olumsuz Yönde Tetikler Mi? *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 442-459.
- ROSEN, R., H., BERGER, L. (1991), *The Healty Company: Eight Strategies To Develop People. Productivity, And Profits* , New York
- SHOAF, C., A. GENALDY, KARWOWSKI, W. & HUANG, S. H. (2004).Improving Performance And Quality Of Working Life: A Model For Organizational Health Assessment İn Emerging Enterprises. *Human Factors And Ergonomics İn Manufacturing*, 14(1), 81-95.
- TSUİ, K. T. & YİN, C. C. (1999).School Organizational Health And Teacher Commitment: A Contingency Study With Multi-Level Analysis. *Educational Research And Evaluation*, 5(3), Ss.249 268.
- TUTAR, H. (2010). İşgören Yabancılaşması ve Örgütsel Sağlık İlişkisi: Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cil:65, Sayı:1, 175-204

- VANDENBERG, R. J., PARK, K. O., DEJOY, D. M., WILSON, M. G. & GRIFFIN-BLAKE, C. S. (2002) The Healthy Work Organization Model: Expanding The View Of Individual Health And Well Being In The Work Place. *Historical And Current Perspectives On Stress And Health*, 2, 57-115.
- YILDIRIM, C. (2006). *Okul Müdürlerinin Liderlik Stilllerinin Örgütsel Sağlık Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- ZAHED-BABELAN, A. & MOENİKİA, M. (2010). A Study Of Simple And Multiple Relations Between Organizational Health And Faculty Trust In Female High Schools. *Procedia Social And Behavioral Sciences*, 2 ,1532-1536.

EXTENDED SUMMARY

The aim of this study is to determine the organizational health perceptions of teachers working in primary schools and to reveal the factors affecting the organizational health of schools. For this purpose, the following sub-problems were sought;

In this research, descriptive scanning method was used as a model . The population of the study consists of teachers working in primary schools in the central districts of Erzurum (Yakutiye, Palandöken, Aziziye) in the 2017-2018 academic year. 1934 teachers work in these schools . As it is easy, quick and costly to apply, convenience sampling is used as a random sampling method . In this study, organizational health scale developed by Hoy (1991) was used. The secondary school form of this scale which was developed by Hoy (1991) was developed by Hoy and Tarter (1997).

According to the findings, ö in schools in different regions they work in Gretna who can be said to have a similar impact on performance in the context of school health. The perceptions of single teachers in organizational health are higher than married teachers. there is a difference between seniority variable and organizational health perceptions. In the principal effect dimension, all three school types differ from each other . it can be said that there is a close relationship between the effect of the principal in schools and the organizational health of the schools. It can be said that as the principals in schools give more importance to instructional development, endeavor to provide resources and materials, and show sufficient efficiency in environmental relations and teacher motivation, the organizational health of schools can also be increased at this rate.

The results obtained in the study are as follows. Ö organizational health of the state in private schools and high schools while the central organization of phonology school health is low. The impact of the principal on the organizational health of a school, teacher commitment and effectiveness, resource and material richness in schools and the importance given to the academic achievement of the students contributed positively, while the low socio-economic structure of the environment negatively affected the organizational health of the schools. In this context, in order to increase the organizational health of the schools in the SESD regions, more qualified, qualified and effective administrators should be appointed, the physical conditions of the schools should be corrected and the necessary materials and resources should be provided. a study is required.